

Långsiktigt hållbart tillgänggörande av sär läkemedel i Sverige

Centrala förutsättningar i ett läkemedelssystem som främjar långsiktig hållbar hälso- och sjukvård

Sveriges regioner verkar för att invånarna i Sverige ska ha bästa möjliga förutsättningar till ett liv i god hälsa, idag och i framtiden. Hållbar och jämlik tillgång till säkra och kostnadseffektiva läkemedel som kan bidra med nytta för patienter är en förutsättning för detta.

Vetenskapliga och teknologiska framsteg medför nya möjligheter för läkemedelsutvecklingen. Denna utveckling sker nu parallellt med pågående förändringar i det europeiska regelverket för läkemedel, som avser bidra till tillgänglighet till och tillgängliggörande av rimligt prissatta läkemedel – av Europeiska Kommissionen formulerat som tre pelare innehållande Availability, Affordability, Access. Samtidigt sker förändringar på den globala läkemedelsmarknaden, där sär läkemedelsmarknaden och avancerade terapier präglas av en allt högre tillväxt.

I ljuset av den europeiska läkemedelsindustrins årliga analyser av läkemedelstillgång ("WAIT-rapporten") pekas Sverige på senare år ut som ett land "i botten" och med en problematisk tillgänglighet till framför allt sär läkemedel. Detta har emellertid ifrågasatts av företrädare från hälso- och sjukvården och det finns gott om andra internationella jämförelser som lyfter fram Sverige som ett föregångsland och "tidig användare" av nya, essentiella läkemedel. Sedan 2021 har Regionerna Västerbotten och Örebro län varit initiativtagare till fördjupade analyser avseende hur olika typer av sär läkemedel används, tidsaspekter i införandeprocesserna samt läkemedelssystemets utformning och relation till såväl det svenska hälso- och sjukvårdssystemet som utvecklingen på den globala läkemedelsmarknaden. Årets analys visar att tillgängligheten till nya, relevanta, läkemedel i Sverige är god och systemet i Sverige har många styrkor. Läkemedelssystemet omfattar dessutom mycket mer än införandeprocesserna och nationella beslut eller rekommendationer om subvention.

Samtidigt finns många utmaningar – ökande läkemedelskostnader, begränsade resurser, läkemedelsbrister – som undergräver den långsiktiga hållbarheten i systemet. Det påverkar även den svenska hälso- och sjukvården. Detta aktualiserar behovet av en översyn av det svenska läkemedelssystemet. Det är viktigt att förändringar utgår från förutsättningarna inom det svenska systemet samt en samsyn om systemets styrkor och svagheter. För ett långsiktigt hållbart system behöver staten, regionerna och företagen hitta gemensamma lösningar.

I årets kunskapsunderlag presenteras fyra huvudbudskap.

Huvudbudskap

- 1. Hälso- och sjukvårdens resurser är och förblir begränsade. Läkemedelssystemet kan bidra till kloka kliniska val** och stärka förutsättningarna för etiska prioriteringar i samband med val av läkemedelsanvändning där effekter och kostnader ska framstå som rimliga utifrån medicinska, humanitära och samhällsekonomiska aspekter.
- 2. Läkemedelssystemet ska bidra till en hållbar och jämlik vård och en god hälsa för befolkningen. Detta förutsätter tillgång till adekvat behandling utifrån behov, i rätt tid och till rimlig kostnad.** Såväl nya som äldre och väletablerade effektiva (bas)läkemedel omfattas. Läkemedelssystemet är nära sammankopplat med förutsättningar och skeenden på läkemedelsmarknaden men systemet i sig är inte ett näringslivspolitiskt instrument.
- 3. Läkemedelssystemet i Sverige lyckas väl vad gäller tillgängliggörandet av nya relevanta sär läkemedel där det finns patienter med behov av behandling,** även när dessa ibland introduceras med höga priser och betydande osäkerheter avseende effekt och säkerhet. Om inte medicinsk-, humanitär- och samhällsekonomisk rimlighet föreligger kan detta försvåra, fördröja och ibland förhindra tillgängliggörandet av läkemedel. Inte alla läkemedel som godkänns för den europeiska marknaden är relevanta för den svenska hälso- och sjukvården.
- 4. Läkemedelssystemet kan stärkas genom ett tydligare helhetsperspektiv och ett gemensamt ansvarstagande från staten, regionerna och företagen.** Långsiktigt hållbar finansiering av läkemedel är en grundförutsättning för hälso- och sjukvården. Detta är viktigt för patienter och invånare i Sverige. Ett väl fungerande läkemedels- och hälso- och sjukvårdssystem har också utrymme och resurser för utveckling och införande av nya metoder och teknologier. Detta gynnar även läkemedelsföretag. Sverige kan därmed bibehålla sin attraktivitet och konkurrenskraft på läkemedelsmarknaden.

VILL DU VETA MER?

Örjan Norberg chef, Innovation och forskningsanslag, Region Västerbotten, orjan.norberg@regionvasterbotten.se